

Romantizmus v slovenskej literatúre

JÁN BOTTO – SMRŤ JÁNOŠÍKOVA

Ján Botto písal najmä balady, patria medzi najkrajšie v slovenskej literatúre. Najznámejšie sú Žltá ľalia a Margita a Besná.

Vrcholným dielom Jána Bottu je lyricko-epická skladba Smrť Jánošíkova (1862). Písal ju v porevolučných časoch, v období útlaku Bachovho absolutizmu, preto má pochmúrnu atmosféru. Vyjadruje náladu Bottovej generácie po neúspešnej revolúcii.

Jánošíka nezobrazuje v hrdinských situáciách, ako je známy z ľudového podania, ale zobrazuje chytenie Jánošíka, jeho väznenie a popravu.

Botto jánošíkovskú tematiku spracoval podľa ľudových tradícií, zobrazil junáka, ktorý žije v predstavách ľudu ako symbol slobody a spravodlivosti.

Skladba má úvod a deväť spevov. Dej je prerušovaný úvahami (reflexiami), prírodnými obrazmi a spevnými vložkami.

V úvode použil alegóriu matky a detí, svoje verše posielal po Slovensku. Bojí sa, že je to zakliata krajina a nenájdu ozvenu. Stretnú sa však s hôrnymi chlapcami, spoznajú sa a spolu „idú po zboji“, aby ukázali ľudu „cestu ku slnku slobody“. Úvod je obranou hôrných chlapcov a oslavou slobodného života.

Prvý spev opisuje slobodný život „dvanástich sokolov“, hôrných chlapcov, na Kráľovej holi. V závere prvého spevu sa družina dozvedá o zlapaní Jánošíka a smutne sedí okolo dohárajúcej vaty.

V druhom speve Botto zvyrazňuje žiaľ ľudu nad Jánošíkovým osudom a kreslí obraz jeho zlapania. Jánošíka nepremohla presila, ale iba zrada.

V treťom speve je Jánošík vo väzení. Prichádza za ním v podobe milej duša ľudu a lúči sa s ním peknou ľudovou baladou.

Štvrtý spev je najpochmúrnejší, je to obraz väzenia v noci. Jánošíkovi sa sníva sen o mladosti. Diabol mu však pripomína blížiacu sa smrť.

V piatom speve svitá nový deň a Jánošík vie, že jemu prinesie smrť. Pýta sa, kto viacej zbíjal, či on alebo jeho kati. Svoje činy ospravedľuje tým, že už nemohol znášať útlak poddaného ľudu. Verí, že nadíde čas odplaty a spravodlivosti.

V šiestom speve vedú Jánošíka k šibenici. Jánošík káže kňazovi modliť sa nie za neho, ale za biedny, nešťastný ľud.

V siedmom speve sa opisuje Jánošíkova poprava. Smúti nebo i zem. Jánošík sa lúči s rodným krajom a spomína svoj boj proti tyranom.

Ôsmy spev predstavuje Slovensko po Jánošíkovej smrti. Všade je smutno ako v zakliatej krajine. Ľud si rozpráva o Jánošíkovi povesti. Jánošík sa stáva symbolom slobody a boja proti krivde.

Deviaty spev /Zjavenie/ je alegorický, opisuje Jánošíkovu svadbu s kráľovnou víl. Kráľovná víl predstavuje symbol slobody. Touto alegóriou chcel Botto vyjadriť svoju dôveru vo víťazstvo pravdy a spravodlivosti.

Autor aj v tejto skladbe využil ľudovú reč a prostriedky ľudovej slovesnosti (slabičný verš, združený rým, prirovnania, zdobeniny a pod.).

Ján Botto vytvoril najkrajší spev o Jánošíkovi v slovenskej literatúre. Jeho obľúbenosť dosiahla popularitu Chalupkových básní a vyvolala celý rad nových spracovaní v románoch, drámach i v operách.

